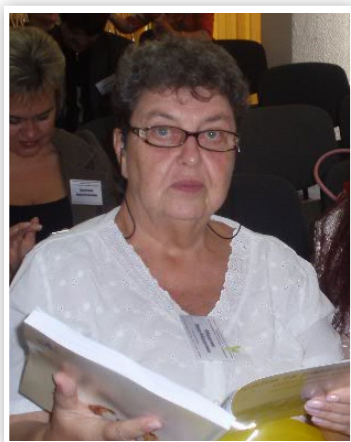

6. ПОШУКИ ОБДАРОВАНОСТІ

Ніна Федорівна Федорова,
кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник відділу моніторингу обдарованості дітей та молоді Інституту обдарованої дитини НАПН України, м. Київ

УДК 37.013.74

Зубченко Олена Сергіївна,
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри германської філології Київського університету імені Бориса Грінченка, м. Київ

З ДОСВІДУ ПІДТРИМКИ ТА РОЗВИТКУ ОБДАРОВАНИХ ДІТЕЙ В ІТАЛІЇ

Осуществлен анализ зарубежной специальной литературы, которая раскрывает проблему одаренности детей и молодежи в Италии. Акцентировано внимание на структуре системы образования, выявлении, поддержке и развитии итальянских одаренных детей и молодежи. Проанализированы законодательные нормативно-правовые документы, которые помогают решению проблемы одаренности в Италии.

Ключевые слова: *поддержка, развитие, обучение, одаренные дети.*

The authors provided analysis of special foreign literature, which uncovers the problem of children and youth endowments in Italy. All attention is concentrated on the system of education, support and treatment of Italian gifted children and youth. Scientists introduce us legal documents that help in the decision of the problem with children endowments in Italy.

Key words: *support, development, training, gifted children.*

Система освіти Італії

Початковий навчальний заклад. Італійці віддають трирічних дітей до дитячих садочків (*scuola materna*), де впродовж трьох років вони проходять підготовку до навчального закладу. Діти навчаються в групах по 15–30 осіб за методикою відомого лікаря-педагога Марії Монтессорі. Функціонують також приватні католицькі дитячі навчальні заклади, де дотримуються традиційних методів виховання. У віці шести років діти починають навчання у початковому

навчальному закладі. Перші два його ступеня (*scuola elementare 1* і *scuola elementare 2*) є для всіх безкоштовними. Загальноосвітні предмети (читання, письмо, малювання, арифметика, музика тощо) на цьому етапі є обов'язковими. За бажанням вивчають лише релігію. Навчальні плани також охоплюють вивчення однієї іноземної мови.

Діти навчаються п'ять днів, 30 год на тиждень. Наприкінці кожного ступеня проводять тестування з метою встановлення якості знань. Застосовують

«словесну» систему оцінювання («відмінно», «добре» тощо). Цікавою особливістю є те, що діти-інваліди навчаються разом. Традиційно класи в італійських державних навчальних закладах сильно наповнені. У приватних навчальних закладах, що становлять приблизно 5 % від загальної кількості, учнів менше. Програма у приватних навчальних закладах ідентична державній, однак у закладах цього типу також заборонено видавати власні атестати, тому їхні учні складають державні іспити на отримання відповідного сертифіката.

Середній навчальний заклад. Після закінчення першого п'ятирічного циклу (двох перших ступенів) учні складають письмовий та усний іспити. За їх результатами діти отримують атестат початкового навчання (*diploma di licenza elementare*) та переходять в середній навчальний заклад (*Scuola media*), де навчаються до 14 років. На цьому етапі учні вивчають італійську мову, історію, географію, математику та природничі науки, іноземні мови, мистецтво та музику. Після кожного року навчання відбувається етап іспитів за системою «здано/не здано». Якщо учень не витримує цього випробування, то його залишають на другий рік. Після закінчення курсу навчання у *scuola media* діти складають випускні іспити з математики, італійської та іноземної мов.

Професійна освіта. Випускники середніх навчальних закладів можуть вступити до навчальних закладів різних профілів, що в Італії належать до системи вищої середньої освіти. Це аналоги професійних навчальних закладів (технічні інститути, профтехучилища, школи мистецтв) та ліцеїв. У них навчаються з 14 до 19 років, проте п'ятирічний курс навчання закінчує лише половина учнів.

Вища освіта. Університети. Перший університет в Європі було відкрито у Болоньї в 1088 р., за чотири сотні років до відкриття Колумбом Америки. Цей навчальний заклад став прабатьком більшості італійських університетів, що засновано, як його відділення. У 1200 р. від Болонського університету відокремилися університети Падуї та Модені, Риму, Перуджі, Пізи, Флоренції та Неаполя, що функціонують, як самостійні навчальні заклади з 1300 років. Після 1400 р. почалось відокремлення і створення університетів Турина, Парми і Катаньї, а 1500 р. – Кальярі, Сассарі та Мессіни, а до 1812 р. – Палермо і Генуї.

На сучасному етапі Італії налічується 47 державних університетів та дев'ять приватних ВНЗ, що мають державну ліцензію. У них навчається приблизно 1,5 млн студентів і викладають понад 60 тис. професорів. Через відсутність вступних іспитів до ВНЗ вони постійно стикаються з проблемою перепоповнення. Рівень викладання в університетах суттєво відрізняється. *Медицину* краще вивчати в університеті м. Салерно, а Болонський університет відомий факультетом *права*. На тих, хто хоче в майбутньому бути дизайнером, чекає Європейський інститут дизайну (*Istituto Europeo di Design*) у Мілані, який є одним з більш авторитетних навчальних закладів у цій галузі. Міжнародну економіку, фінанси та менеджмент краще осягати

в приватній Європейській школі економіки (ESE) або в Школі менеджменту *Scuola di Direzione Aziendale Bocconi*. Багато навчальних програм у приватних ВНЗ викладають італійською та/або англійською мовами. У Римі функціє американський університет імені Джона Кебота, де англійська мова є основною.

Назва одного з римських університетів *La Sapienza* перекладають як «мудрість». Його заснував у 1303 р. папа Боніфаций VIII. Упродовж перших семи століть існування університет підтримував римських пап. Там вивчати архітектуру, економіку та бізнес, право, фармацевтику, інформатику, інженерні науки, іноземні мови та літературу, географію, філософію, фізику, соціологію та інші дисципліни. На території університетського містечка знаходяться музеї, бібліотеки, читальні зали. Університет вважається безкоштовним, однак всі бажаючі отримати тут освіту, зобов'язані внести податок на навчання. Розмір внеску визначають відповідно до доходів сім'ї студента. Мінімальний податок у Сал'єнці становить 500 доларів США на рік, максимальний – 3 тис. доларів США. Якщо студент буде добре навчатися, то в державному університеті його можуть звільнити від сплати податку. До речі, у приватних ВНЗ порядок цін є значно вищим, адже сплата може сягати 8 тис. доларів США на рік.

До окремої категорії можна зарахувати навчальні заклади, де отримують творчі спеціальності, мережа яких в Італії є досить значною. До таких навчальних закладів належать художні інститути (*istituto d'arte*), де навчаються майбутні художники з обробки кераміки та скла, а також різьбярі по дереву і металу. Художні ліцеї (*liceo artistico*) забезпечують підготовку з образотворчого мистецтва та архітектури. У Римі, Флоренції та Урбіно відкрито інститути ремесл (*Istituti Superiore per l'Industria Artistica, ISIA*): перші два спеціалізуються на дизайні, а останній – на видавничій та рекламній справі.

Живопис, скульптуру та сценографію можна вивчати в академіях витончених мистецтв. Курс занять кожної з дисциплін розраховано на чотири роки.

Музику вивчають у консерваторіях, що розташовані у великих містах: Римі, Мілані, Болоньї тощо. Навчаються в цих закладах від п'яти до десяти років. Танцівникам, як і викладачам хореографії, балетмейстерам надає підготовку Національна академія хореографії в Римі. А в Римській Національній академії драматичного мистецтва за три роки можна освоїти спеціальність актора або сценариста. Також доступним є навчання на короткотермінових курсах театральної постановки та режисерської майстерності.

Разом з університетами престижними вважають вищі інститути фізкультури (*Istituto superiore di educazione fisica, ISEF*), яких в Італії 11 (один – державний, решта – приватні). Навчальний курс у ISEF триває три роки.

Визначення обдарованості в Італії

Офіційного визначення обдарованості немає, проте обдарованою особистістю вважають інтелектуально розвинену дитину з високими пізнавальними

здібностями, рівень якої вищий ніж більшості дітей та молоді. Вивчаючи обдарованість, можна також говорити про прискорений інтелектуальний розвиток.

На сайтах організацій, що займаються допомогою обдарованим дітям можна виокремити комплекс розуміння вищезазначеного терміна: *володіння загальними або спеціальними навичками вище середнього рівня порівняно з дітьми того ж віку*. Ці навички мають стандарти, а ступінь володіння ними можуть визначити спеціалісти.

Досить часто в обдарованих дітей наявна десинхронізація (термін, введений французьким психологом Терасье в 1985 р.). Це вказує на невідповідність між інтелектуальним розвитком, що набагато вище норми в одній або декількох сферах, розвитком емоційних відносин і віком дитини.

Мотивація до поглиблення тем вивчення, що цікавлять обдаровану дитину, разом із здатністю до концентрації уваги, хоча і не в усіх областях.

Обдарованим дітям властива творчість, що дає змогу виробляти речі або ідеї, а не просто повторювати те, що було сказано або зроблено раніше. Італійські вчені вважають, що секрет розуміння обдарованості потрібно шукати в ДНК. Було досліджено групу дітей із високими показниками інтелекту, 90 % респондентів мали у своєму ДНК специфічну азотисту основу, що призводить до видозміненої транскрипції багатьох білків і впливає на загальний рівень розвитку, а інші 10 % – мали набуту обдарованість.

Критерії ідентифікації обдарованих дітей в Італії

Офіційних критеріїв визначення обдарованості не існує і частіше таланти виявляють під час навчання шляхом природного відбору. Значний вплив на розвиток обдарованості мають такі фактори, як освіта батьків, їхнє фінансове становище. Італійські спеціалісти вважають, що обдарованість можна ідентифікувати у віці 2,5 років, а потім у процесі дорослішання чітко окреслити її спрямованість та визначити способи розвитку.

Основну ідентифікацію обдарованих дітей в Італії мають виконувати вчителі, а тому вони потребують спеціальної кваліфікації, адже спеціалісти з центрів не довіряють тестам на інтелект. Загально прийнято, що яскравими ознаками наявності високого інтелекту є здатність читати у віці 3,5 років, нудьга у дитячому садку, висока здатність до навчання, підвищене почуття справедливості. Також вважають, що діти з високим інтелектуальним потенціалом становлять 3 % від дитячого населення. Учені зауважують, що обдаровані діти швидко навчаються і їм не потрібно довго засвоювати матеріал, адже психічні процеси таких дітей відбуваються швидше.

На сучасному етапі інтелект оцінюють за допомогою шкали IQ. Розповсюдженим тестом на інтелект є Векслер для дорослих (WAIS) та Векслер для дітей (WISC). Люди з рівнем IQ вище 130 виходять за межі норми, проте результат тесту не є остаточним вердиктом обдарованості. Науковці в Італії вважають, що обдарованою може бути дитина, яка активно розвивається в творчості, дизайні, музиці, драматичному

мистецтві, однак рівень IQ має нижче 130. Основними ознаками визначення наявності обдарованості є: раннє читання; значний словниковий запас; знання цифр та арифметичних дій; цікавість.

Проблемою для правильної ідентифікації обдарованості може стати те, що діти з надто високим IQ схильні до ризику соціальної дезадаптації (починаючи з показника 125).

Для італійських спеціалістів актуальною проблемою є неправильне діагностування обдарованих і талановитих дітей та дорослих представниками системи охорони здоров'я (психологами, педіатрами тощо). Поширеними неправильними діагнозами є: синдром дефіциту уваги з гіперактивністю, опозиційні розлади непокори, obsесивно-компульсивні розлади і розлади настрою, серед яких: циклотимічний розлад, депресія, біполярні розлади. Вищезазначені неправильні діагнози пов'язані з незнанням професіоналів конкретних соціальних та емоціональних характеристик обдарованих дітей. Іноді хвороба та розлади дійсно можуть бути наявні в обдарованій дитини. У цьому випадку необхідно проводити відповідне лікування.

Обдаровані діти полюбляють систематизувати власне життя, організувати речі та людей, дотримуватись порядку. Такі діти створюють складні правила та системи, а тому можуть здатися не гнучкими, владолюбними. Вони довго можуть концентруватися на одному, діють цілеспрямовано, наполегливо, часто нехтують обов'язками, порушують графіки діяльності інших.

Якщо всі діти обдаровані, то немає потреби виявляти обдарованих учнів і розробляти спеціальні програми навчання для них. Звісно, усі діти мають відмінні та унікальні якості, що роблять кожного цінним. Однак це не означає, що всі діти є обдарованими. Обдаровані учні/студенти повинні мати індивідуальні програми та послуги для забезпечення їхнього розвитку.

Умови для розвитку обдарованих дітей в Італії

Згідно з основними положеннями соціально-освітньої філософії в Італії, жодних офіційних умов для обдарованих дітей не створено. Однак деякі місцеві або приватні організації (компанії або банки) пропонують гранти дітям місцевих громадян. Розповсюдженою є практика раннього вступу до навчального закладу. Державні навчальні заклади частіше практикують прискорене навчання, талановиті учні можуть скласти випускні іспити екстерном, але лише за власною ініціативою.

Часто обдаровані діти є учасниками європейської/світової програми обміну, відбір до яких вони проходять також за індивідуальною ініціативою. Італійські обдаровані діти можуть дозволити собі відхилитися від загальноприйнятої програми, брати участь в: олімпіадах з математики, фізики, організовані науковими асоціаціями; конкурсі поезії, акторської гри, що організують місцеві комітети. Такі заходи фінансують навчальні заклади або місцеві органи влади. Спортивні змагання переважно організовує національний заклад для спортивних змагань (CONI) на всіх рівнях: шкільному, регіональному, загальнонаціональному.

Спеціальна ініціатива відбулася за останні роки між навчальними закладами середньої освіти та університетом Павії. Вони склали тести, згідно з якими, у середній освіті здійснювався відбір кращих учнів, яких запрошували пожити тиждень при університеті. Під час проживання можна було відвідати дослідницькі центри університету, послухати лекції та семінари провідних професорів, а також обдаровані діти могли спілкуватися між собою.

Спеціалісти у сфері обдарованості в Італії

Професіоналів у сфері обдарованості в Італії дуже мало. В Університеті Павії – це психолог професор Адріано Пагнін, який організував семінари на вихідні дні з теми обдарованості. Не можна не згадати і про Анну-Марію Ронкорні, яка обіймає посаду президента італійської асоціації з розвитку талантів та обдарованості дітей.

Проблеми обдарованих дітей. В Італії, як і в інших країнах, життя обдарованих дітей не можна назвати легким, адже часто їхня гіперактивність чи відстороненість розглядають як хворобу, а діти не усвідомлюють власного положення.

Дослідження Федеріка Мормадо, який вивчає феномен обдарованості ще з 1980-х рр. довели, що депресії у дітей з високим інтелектуальним потенціалом виявляються статистично частіше, ніж у звичайних. На думку дослідника, цю проблему потрібно розв'язувати шляхом підготовки вчителів для ідентифікації обдарованих дітей та правильного вибору методів для діяльності з ними. Підсумки дослідження підтвердили, що у проєкті брали участь 37 дітей віком 5–12 років, IQ яких знаходиться між 130 та 159 за шкалою Wisc III-R. У дітей з цієї групи спостерігались ознаки депресії з різних причин: *недовіра до вчителя, відчуття переслідування, відмова відвідувати заняття, відчуття ізоляції, втрата мотивації*. За результатами дослідження, показники впливу різних чинників на розвиток депресії розподілились так: *відсутність мотивації – 89 %; нудьга – 27 %; незадовільна поведінка – 24 %; ізоляція – 22 %; глибока депресія – 5 %; страх переслідування – 5 %; відмова відвідувати навчальні заняття – 5 %*. З 37 дітей лише у 5 % не було явних проблем. Звертаючись до загальної чисельності дитячого населення та статистики, у групах звичайних дітей депресія виявляється у 2 %, а у період статевого дозрівання у 4 % (за даними Star Center).

Таким чином, ми можемо дійти висновки, що у дітей з високим інтелектуальним потенціалом рівень симптомів депресії значно вищий і це впливає на працездатність. Окрім того, обдаровані діти не завжди наслідують звичайні логічні процеси, а часто знаходять інноваційні та творчі рішення, що протирічать стандартній моделі навчання.

Під час ідентифікації обдарованих дітей італійські спеціалісти розрізняють *геніїв* (вони сприяють прогресу суспільства в конкретній області) та *вундеркіндів* (вони мають глибокі знання і талант в одній або декількох галузях науки чи мистецтва). За результатами

розроблено поради для батьків та вчителів для діяльності з обдарованими дітьми, а саме:

- дати зрозуміти дитині, що Ви приймаєте її такою як вона є;
- намагатися відчувати емпатію стосовно дитини, увійти в її положення;
- хвалити дитину за прояв її талантів.

Італія, чи не єдина країна, де визнають ризик медикалізації для обдарованих дітей. Тут існує представницька комісія з фармаконагляду, діяльність якої спрямована на виявлення обдарованості та хвороби. Також у спеціалістів викликає занепокоєння фізичне здоров'я обдарованих дітей, адже клінічні спостереження доводять, що приблизно 3 % обдарованих дітей страждає на гіпоглікемічний синдром та різні види алергії. Нерідко в обдарованих дітей наявне порушення сну внаслідок кошмарів та лунатизму. Таке явище частіше зустрічається у хлопчиків. Деякі психологи пояснюють це тим, що в обдарованої дитини яскрава уява та мрії, що певним чином відображаються у снах. Разом із тим, ще 20 % обдарованих потребують набагато більше часу для сну, ніж звичайні діти. З віком така тенденція не змінюється. Також проводили окремі дослідження потенційно обдарованих людей з «розщепленням» особистості, які довели, що ця хвороба пов'язана з високими інтелектуальними показниками. Психологи пояснюють це тим, що обдарованість дає змогу створити та підтримувати складні окремі особистості всередині однієї людини (*рис. 1*).

Не всі обдаровані діти однакові, тому деяким необхідно давати додаткові завдання, а деякого – не можна перевантажувати.

Законодавство щодо обдарованих в Італії

Італійське законодавство та освітянські інструкції фіксують положення щодо інвалідів, але не стосовно людей зі спеціальними освітніми потребами у сфері високого рівня інтелекту. Вони керуються положенням Парламентської Асамблеї Ради Європи, що прийнято у 1994 році. Рекомендація № 1248 (1994) з освіти обдарованих дітей, підтверджує, що одним з основних прав людини, освітні послуги мають надаватися адекватно кожному. Радник з питань освіти, навчання і культури регіону Ломбардія Валентина Апреа, зазначає, що у XXI ст. рівні шанси та можливості мають бути надані всім без винятків.

Організації для обдарованих дітей в Італії

Умови для діяльності з обдарованими дітьми в Італії створюють приватні організації. Спеціальне законодавство та офіційне визнання досі відсутні. Негативним аспектом є те, що лише забезпечені сім'ї можуть створити умови для задоволення потреб обдарованої дитини. Система діє так: після ідентифікації обдарованості у дитини та визначення її спрямованості, проводять аналіз навколишнього середовища. Сюди належить навчальний заклад, сімейні труднощі, а також все, що заважає розвитку таланту дитини та вільному його вираженню. Експерти з різних галузей (логіка, творчість, музика, література тощо) пропонують консультацію, підбір спеціалізованого

Таблиця 1

Можливі проблеми, що можуть бути наслідками сильних сторін обдарованих дітей

Сильні сторони обдарованості	Можливі проблеми
Швидко засвоює та запам'ятовує інформацію	Нетерплячість до повільності інших, не сприймання рутини. Може чинити опір у процесі засвоєння основоположних навичок
Допитливість, інтелектуальна цікавість, внутрішні мотивації	Не соромиться ставити незручні питання, видається оточуючим надмірним в інтересах; чекає те ж саме інших
Здатність осмислювати інформацію, синтезувати, аналізувати і вирішувати проблеми	Відхиляє або пропускає деталі
Може бачити причинно-наслідкові зв'язки	Не може сприйняти нелогічність, що може проявлятися у почуттях, традиціях, які потрібно наслідувати. Труднощі у розумінні питань, що потрібно прийняти на віру
Любов до істини, справедливості та чесної гри	Перебільшена надчутливість
Любить все організувати, структурувати, тримати у порядку; прагне систематизувати	Створює складні правила або системи, Сприймається іншими як владний, грубий
Великий словниковий запас і об'єм знань в передових областях	Може використовувати слова, щоб уникнути конфліктів, нудьгує в школі та у компанії однолітків; інші люди сприймають такого обдарованого як «всезнайку»
Дуже самокритичний і того ж вимагає від інших	Критичність або нетерпимість стосовно інших
Відкритий для нових вражень і знань, є талант дослідника	Довіряє інформації, що є цікавою на цьому етапі
Творчий і винахідливий; любить вигадувати нові способи ведення справ	Може порушити плани або відкидати те, що вже відомо
Інтенсивна концентрація; може тривалий час приділяти увагу чомусь одному в тих областях, що представляють інтерес; цілеспрямована поведінка; наполегливість	Нехтує власними обов'язками або розкладом інших людей у періоди зосередження на інтересах; впертість
Чутливість, співчуття до інших, бажання бути прийнятим оточуючими	Чутливість до критики чи непорозумінь з однолітками; очікує, що інші мають аналогічні знання, необхідні для успіху; може відчувати себе «не таким як всі», відчуженим
Енергія, висока активність, прагнення, періоди інтенсивних зусиль	Завзяття може призвести до порушення графіків інших; потреба у постійній стимуляції, може розглядатися як гіперактивність
Незалежність, прагнення до індивідуальної роботи; розраховує лише на себе	Може віддалитися від батьків або однолітків
Різні інтереси та здібності; універсальність	Може проявити розсіяність та дезорганізованість, розчарування з приводу відсутності часу; надмірні очікування з боку інших людей
Сильне почуття гумору	Гумор може бути не зрозумілий колегам, може стати «клоуном класу», щоб привернути увагу

навчального закладу, розроблення індивідуальних проектів навчання та багато додаткових послуг. Окремо пропонують послуги щодо психологічних проблем та їх лікування.

Так, Федерік Мормадо відкрив «Маленьку Академію талантів». Вона існує для дітей та молодих людей, які нудьгують у середньому навчальному закладі. Вони рано навчилися читати та відчувають розчарування, що в навчанні мають повторювати пройдений та засвоєний матеріал. Працівники Академії усвідомлюють, що негативне ставлення до навчального закладу спричинено нерозкритою обдарованістю, адже ритм навчання в ньому не відповідає внутрішньому ритму дитини.

Ще одна організація, яка в Італії займається потребами обдарованих – це Італійська Асоціація з розвитку таланту та обдарованості (AISTAR). Метою організації є підтримка освітньої та соціальної інтеграції обдарованих дітей, талант яких часто не ви-

знають вчителі. Президент організації Анна-Марія Ронкорні – італійський кореспондент Європейського союзу з видатних здібностей.

AISTAR заснована в Генуї, 1 червня 2010 р. М.-А. Ронкорні та колеги Даніеллою Міаца та Сарою Перузеллі. AISTAR є центром досліджень та розробок спеціалістів. Вона національно відома та визнана за кордоном. Асоціація надає необхідну інформацію батькам, щоб вони могли оцінювати власних дітей у

різних сферах (художніх, наукових та інших); організовує семінари, літні табори, обмін обдарованими студентами з-за кордону. Представники асоціації надають консалтингові послуги, спрямовані на зацікавлених у цьому питанні.

Окрім цього, асоціація AISTAR ставить перед собою такі завдання: безкоштовна телефонна консультація; підписка на журнали, що досліджують феномен обдарованості; кожний учитель або спеціаліст має змогу написати статтю до журналу, виходячи з досвіду спілкування з обдарованими, узгодивши це з редакцією; можливість знижок за участі у заходах організації, літніх курсах; взаємодія асоціації з організаціями, музеями та об'єктами, які можуть вплинути на розвиток обдарованості або самовизначення дитини; можливість використання сітки, яку створюють філії асоціації, для обміну досвідом та інформацією.

Також в Італії діє міжнародна організація, що об'єднує обдарованих у світі – **Mensa**. Спеціалісти Mensa вважають, що визнання високих інтелектуальних здібностей можливе за наявності певних результатів розумової діяльності, а також кваліфікованого фахівця. Це зумовлено тим, що лише професіонал може правильно підібрати тести для різного віку дітей, які будуть відрізнятися від IQ-тестів для дорослих.

Функціонує також дитяча асоціація **Project (APB)**, що була створена з метою допомагати дітям повністю реалізувати потенціал у співпраці з освітньою системою (www.progettobambino.it).

GiuleManidaiBambini – це соціальна кампанія фармаконагляду. Вона діє у сфері запобігання призначення ліків потенційно обдарованим дітям, коли їх талант і цікавість плутають з гіперактивністю. Ця організація сприяла створенню курсів для вчителів, які будуть навчати людей з високим інтелектуальним потенціалом, в Бергамо (2007), Бресаноні (2008–2009), Ареццо (2010) (www.giulemanidaibambini.org).

Щороку в Генуї відбувається фестиваль популяризації науки. Тут зустрічаються дослідники, прихильники теорії, учні та їхні сім'ї. Це один із найбільших заходів для розповсюдження наукової культури на міжнародному рівні (www.festivalscienza.it).

Існує окремий проект для математиків у формі олімпіади (www.olimpiadi.sns.it).

Окрім міжнародної організації Mensa спеціалісти Італії співпрацюють з організацією ЕСНА (European council for high ability). ЕСНА було сформовано, як запит на координацію від більшості європейських країн, країн Заходу та Сходу. Основною метою ЕСНА є діяти як комунікаційна сітка для людей зацікавлених у феномені обдарованості (вчителі, вчені психологи, батьки та обдаровані діти). ЕСНА має консультативний статус невідомої організації при Раді Європи. Завдання ЕСНА озвучив президент організації у 2000 році:

1) розробка набору правил для отримання диплому ЕСНА;

2) поширення організації Європою (якщо це буде не фізична присутність, то хоча б віртуальна);

3) спілкування не шляхом особистих зустрічей на конференціях, а на форумі через Інтернет-переписку;

4) створення бази обдарованих дітей шляхом їхнього членства в ЕСНА, відслідковування цього показника статистично.

Зараз організація займається міжнародними дослідженнями таланту, а особливо дослідженнями на перетині знань та наук між обдарованістю та іншими. Для того, щоб стати членом організації, необхідно розділяти її цілі. Приватні особи можуть зареєструватися, а організації стати партнерами. Повноправні члени сплачують щорічний внесок. Також необхідно згадати про науково-дослідну лабораторію талантів у Павії, де здійснюють дослідження високого рівня, метою яких є допомога талановитим людям розвивати власний потенціал.

Використані літературні джерела

1. *Grubar J. C.* Труднощі таланту. Розуміння обдарованих дітей / J. C. Grubar, M. Duyme. – Рим : Фенікс, 2000.

2. *Хоу М.* Обдаровані діти. Психологічні корені таланту / М. Хоу. – Мілан : Cortina, 1993.

3. *Sansuini C.* Виховання дітей, обдарованих і талановитих / С. Sansuini. – Мілан : Franco Angeli, 1996.

4. *Terrassier J. C.* Обдаровані діти і складності обдарованості / J. C. Terrassier. – Турин : Giunti, 1985.

5. *Terrassier J. C.* Особистість творча, когнітивна і емоціональна / J. C. Terrassier. – Мілан : Franco Angeli, 1995.

6. *Dentici A.* Інтелект і творчість / А. Dentici. – Рим : Carocci, 2001.

7. *Гоулман Д.* Емоційний інтелект / Д. Гоулман. – Нью-Йорк : Ріццолі, 2000.

8. *LeDoux J.* Емоціональний мозок / J. LeDoux. – Мілан : Castaldi, 1996.

9. *Штернберг Р. Дж.* Три інтелекта / Р. Дж. Штернберг. – Трент Еріксон, 1997.

10. *Каур М. Т.* Освітні програми і освітні цілі / М. Т. Каур. – Нью-Йорк : Життя і думка, 2001.

11. *Киан О.* Обдаровані діти і школа / О. Киан. – Мілан: Unicopli, 1999.

12. *Фабио Р. А.* Гени і психологія обдарованості / Р. А. Фабио, М. С. Мاینарді. – Мілан: Franco Angeli, 2008.

13. *Виготський Л.* Історія розвитку вищих психічних функцій / Л. Виготський. – Турин : Giunti, 1978.

14. *Виготський Л.* Думка і мова / Л. Виготський. – Рим : Oxford University Press, 1990.

15. Журнал про обдарованих дорослих. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gifteddevelopment.com/ADJ/adj.htm>.

16. Обдарована дитина [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gcq.sagepub.com/>. – Назва з екрана.

17. Обдарована людина сьогодні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://journals.prufrock.com/IJP/b/gifted-child-today>. – Назва з екрана.

18. Обдаровані діти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gifted.uconn.edu/siegle/aera/Newsletter.htm>. – Назва з екрана.

19. Журнал для освіти обдарованих [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://journals.prufrock.com/IJP/b/journal-for-the-education-of-the-gifted>. – Назва з екрана.

Bibliography

1. *Grubar J. C.* Trudnoshchi talantu. Rozuminnia obdarovanykh ditei / J. C. Grubar, M. Duyme. – Rym : Feniks, 2000.
2. *Khou M.* Obdarovani dity. Psykholohichni koreni talantu / M. Khou. – Milan : Cortina, 1993.
3. *Sansuini S.* Vykhovannia ditei, obdarovanykh i talanovytykh / S. Sansuini. – Milan : Franco Angeli, 1996.
4. *Terrassier J. C.* Obdarovani dity i skladnosti obdarovanosti / J. C. Terrassier. – Turyn : Giunti, 1985.
5. *Terrassier J. C.* Osobystist tvorcha, kohnityvna i emotsionalna / J. C. Terrassier. – Milan : Franco Angeli, 1995.
6. *Dentici A.* Intelekt i tvorchist / A. Dentici. – Rym : Carocci, 2001.
7. *Houlman D.* Emotsiyni intelekt / D. Houlman. – Niu-York : Ritstoli, 2000.
8. *LeDoux J.* Emotsionalnyi mozok / J. LeDoux. – Milan : Castaldi, 1996.
9. *Shternberh R.* Dzh. Try intelekta / R. Dzh. Shternberh. – Trent Erikson. 1997.
10. *Kayr M. T.* Osvitni prohramy i osvritni tsili / M. T. Kayr. – Niu-York : Zhyttia i dumka, 2001.
11. *Kyan O.* Obdarovani dity i shkola / O. Kyan. – Milan: Unicopli, 1999.
12. *Fabyo R. A.* Heny i psykholohiia obdarovanosti / R. A. Fabyo, M. S. Mainardi. – Milan: Franco Angeli, 2008.
13. *Vyhotskyi L.* Istoriia rozvytku vyshchykh psykhychnykh funktsii / L. Vyhotskyi. – Turin : Giunti, 1978.
14. *Vyhotskyi L.* Dumka i mova / L. Vyhotskyi. – Rym : Oxford University Press, 1990.
15. Zhurnal pro obdarovanykh doroslykh. – [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.gifteddevelopment.com/ADJ/adj.htm>.
16. Obdarovana dytyna [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://gcq.sagepub.com/>. – Nazva z ekrana.
17. Obdarovana liudyna sohodni [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://journals.prufrock.com/IJP/b/gifted-child-today>. – Nazva z ekrana.
18. Obdarovani dity [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.gifted.uconn.edu/siegle/aera/Newsletter.htm>. – Nazva z ekrana.
19. Zhurnal dlia osvity obdarovanykh [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://journals.prufrock.com/IJP/b/journal-for-the-education-of-the-gifted>. – Nazva z ekrana.

